

20 Οκτωβρίου 2015

Αιτίες εξάπλωσης του μοναχικού θεσμού (Χρίστος Κρικώνης, Ομ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

/ [Πεμπτούσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1MJwMio>]

Βεβαίως γύρω από το υπέρτατο αυτό αγαθό, την μοναδική αξία του κόσμου για τον άνθρωπο, την ψυχήν, περιστρέφονται τα αγαθά του κόσμου και οι σχέσεις του, που συμπνίγουν τον άνθρωπο και δεν τον αφήνουν να αναπτυχθεί σε ολοκληρωμένη, πλήρη και τελεία προσωπικότητα. Απομένει λοιπόν σκληρός αγώνας για τον άνθρωπο με πνευματικές ανησυχίες για να απαλλαγεί από το προσδεδεμένο στα μηδαμινά κατώτερο εγώ του και να μορφώσει το ανώτερο, το ιδεώδες εγώ, με το οποίο θα κατορθώσει να καταστεί ικανός για να εμφανισθεί με παρρησία ενώπιον του Θεού[5].

Το απόλυτο ιδεώδες του τελείου χριστιανού στην Ορθόδοξη Εκκλησία απετέλεσε το μοναχικό ιδεώδες, όπως διεμορφώθη αυτό τελικά. Στους μεγάλους εκπροσώπους του διέκριναν οι πιστοί τους τελείους κατά την πίστη τους χριστιανούς, τους αγίους και όσοι επιθυμούσαν την χριστιανική τελείωση και την σωτήρια της ψυχής τους κατέφυγον στα μοναστικά κέντρα. Ο ιερός Χρυσόστομος

λέγει σχετικά: «Θα ευχόμουν η κοινωνία να ήταν καλή και να μη χρειάζεται να τρέχουν στις ερημούς όσοι ζουν μέσα σ' αυτή και ούτε οι ασκητές που ζουν στις ερημίες να έρχονται να ζήσουν σ' αυτή», έχων ως πρόθεσή του να αναμορφώσει την ζωή της κοινωνίας, των πόλεων και χωριών, σύμφωνα με τις ευαγγελικές αρχές. Την άσκηση θεωρούσε ως ευκαιρία κατάλληλη για την αναμόρφωση της κοινωνίας και της σωτηρίας των ανθρώπων, σε συνδυασμό και με την πνευματική ζωή και τελειότητά τους[6].

Στον πνευματικό αυτόν αγώνα όμως για να επιτύχει του σκοπού του ο κάθε αγωνιστής θα πρέπει, κατά την διακήρυξη του θεανθρώπου, να υποβάλει στον εαυτό του σε ασυνήθιστες και επώδυνες δοκιμασίες· να επιβάλει απόλυτο έλεγχο στην βούλησή του, στις επιδιώξεις και στις επιθυμίες του· θα απαιτηθεί να αποχωρισθεί πολλά επίγεια πράγματα και να υποστή πολλές στερήσεις επίγειων αγαθών. Να αρνηθεί τους οικογενειακούς δεσμούς, να αποκοπεί από τα υλικά αγαθά και τις απολαύσεις της ζωής και να αφιερωθεί στον ασκητικό βίο της προσευχής και νηστείας με σκοπό την πνευματική τελείωσή του. Να εγκαταλείψει τον κόσμο και τα του κόσμου για να βιώσει την πνευματική εμπειρία της «αγγελικής πολιτείας» και να προσεύχεται συνεχώς για την προσωπική του σωτηρία, αλλά και τη σωτηρία του κόσμου. Όλα αυτά θα πρέπει να γίνουν από δική του, προσωπική και μόνο προαίρεση και οπωσδήποτε μέσα στο πλαίσιο της οργανωμένης χριστιανικής κοινωνίας.

Γιατί υπήρξαν και εξωτερικά αίτια, ιδίως από τα μέσα του γ' αί., οι σκληροί διωγμοί εναντίον των Χριστιανών, οι οποίοι ανάγκασαν πολλούς χριστιανούς να ακολουθήσουν την ζωή αυτή, να απομακρυνθούν από τις πόλεις και να καταφύγουν στις ερημίες. Το φαινόμενο αυτό έλαβε μεγάλες διαστάσεις ιδίως κατά τον δ' αι. Αλλά και όταν κατέπαυσαν οι διωγμοί και επειδή οι διώξεις είχαν γίνει στοιχείο αναπόσπαστο της ζωής των Χριστιανών, μερικοί θεωρούσαν ακατανόητη την ασκητική ζωή χωρίς την παρενόχληση από διώξεις και έτσι έγιναν οι ίδιοι, κατά κάποιον τρόπον, διώκτες του εαυτού τους και κατέφυγαν ή παρέμειναν στα όρη και ερημίες και υπέβαλαν τους εαυτούς τους σε στερήσεις και θλίψεις.

Όπως είδαμε, και είναι γνωστόν, από τους πρώτους αιώνες η βαθμιαία εκκοσμίκευση μεγάλου μέρους της χριστιανικής κοινωνίας για διάφορους λόγους (στενότερη επαφή με τον κόσμο, διωγμοί, αιρέσεις κ.ά.) εμείωσε την ηθική αυστηρότητα και την εν γένει πνευματικότητα, μετέβαλε τη νέα κοινωνική ζωή και δομή της Εκκλησίας και εδημιούργησε ποικίλα εμπόδια στην πνευματική ζωή των πιστών. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα την απουσία των προϋποθέσεων για μια πνευματική ζωή και την αναζήτηση χώρων, στους οποίους θα ήταν δυνατόν να διασώζεται η καθαρότητα και η γνησιότητα της εκκλησιαστικής πνευματικότητας.

Έτσι μετά την κατάπαυση των διωγμών πολλοί από τους χριστιανούς, επειδή εύρισκαν κατά κάποιο τρόπο ακατανόητη τη διαβίωσή τους χωρίς διώξεις, έγιναν οι ίδιοι, τρόπον τινά διώκτες του εαυτού τους, καταφεύγοντας στα όρη και στις ερημιές και υποβάλλοντας τους εαυτούς τους σε στερήσεις και θλίψεις κατ' αυτόν τον τρόπο. Αντί του «μαρτυρίου του αίματος» στο οποίο τους υπέβαλον οι διώκτες τους από τους αγώνες τους με θηριώδεις ανθρώπους ή άγρια ζώα, υποβάλλονται τώρα οι ίδιοι ισοβίως στο «μαρτύριο της συνειδήσεως» με τον συνεχή πνευματικό αγώνα ισοβίως εναντίον του κακού και του διαβόλου. Από τότε τα απόκρημνα όρη και οι ερημιές έγιναν ενδιαιτήματα ερημιτών και μετά εργαστήρια οργανωμένων μοναχών[7].

[Συνεχίζεται]

5. Βλ. Π. Χρήστου: Το Άγιον Όρος, εν τω παρελθόντι και τω παρόντι, «Αθωνική Πολιτεία», επί τη Χιλιετηρίδι του Αγίου Όρους», Θεσσαλονίκη 1993, σ. 21-22.
6. Ιω. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Εις την Κ' προς Κορινθίους Επιστολή, Όμιλ. κε', δ', PG 61, 211 «καν την άκραν φιλοσοφίαν ασκής, των δε λοιπών απολλυμένων αμελής, ουδεμίαν κτήση παρά τώ Θεώ παρρησίαν».
7. Μ Αθανασίου, Επιστολή προς Αμούν μονάζοντα, PG26, 1173,«... δυσκατόρθωτος οδός, όμως έχει χαρίσματα θαυμασιώτερα». Βλ. Π. Χρήστου, Το Άγιον Όρος, εν τω παρελθόντι και τω παρόντι, σ. 23.